

Riksadvokaten
Postboks 8002 Dep
0030 Oslo

DERES REF

VÅR REF
1998/17890/D45998

ANSVARLIG PARTNER
Espen Komnæs, advokat (H)

Oslo, 22. mai 2017

VEDR. ETTERFORSKNINGEN AV MORDBRANN OM BORD PÅ SCANDINAVIAN STAR

Undertegnede er oppnevnt av Oslo tingrett som bistandsadvokat for pårørende og overlevende etter brannen om bord på Scandinavian Star i april 1990. Sentralt i mandatet fra tingretten er «å videreformidle innspill vedrørende etterforskningen fra de direkte berørte til politiet».

Som kjent henla Oslo politidistrikt straffesaken den 9. august 2016 «etter bevisets stilling». Det ble sendt flere klager på henleggelsen. Etter en vurdering av om klagen ga grunn til å omgjøre henleggelsen, opprettholdt politiet sin tidligere beslutning og oversendte klagen til statsadvokaten. Oslo statsadvokatembeter har opprettholdt henleggelsen. Statsadvokatens beslutning kan ikke påklages, jf. straffeprosessloven § 59a siste ledd der det fremgår at klageinstansens vedtak i klagesaken ikke kan påklages.

Støttegruppen etter Scandinavian Star har siden katastrofen inntraff for 27 år siden arbeidet for å få klarlagt ansvarsforhold og med det overordnede siktemål å bedre sikkerheten til sjøs. Henleggelsen av straffesaken må Støttegruppen, som samler svært mange av de direkte berørte, akseptere. Derimot føler gruppen, ledet av Jan Harsem, at hva de oppfatter som åpenbare svakheter ved klagebehandlingen ikke kan forbigås i stillhet. Støttegruppen opplever at sentrale sider ved klagen ikke realitetsbehandles, med blant annet den begrunnelse fra politiets side at anførsler fremmet under etterforskningen ikke behøver å vurderes påny som ledd i en samlet klagebehandling.

Selv om straffesaken i kraft av statsadvokatens avgjørelse er endelig avsluttet, oversender jeg dagens brev fra Støttegruppen etter Scandinavian Star. I brevet, som har ett vedlegg, er kritikken mot etterforskningen og den påfølgende klagebehandlingen konkretisert. Jeg ber om at brevet blir lest og arkivert slik at Støttegruppens saklige gjennomgang blir registrert.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Sverdrup DA

Espen Komnæs
Advokat

Riksadvokaten
Postboks 8002 Dep
0030 OSLO
TLF.: +47- 22 47 78 50
EPOST: postmottak@riksadvokaten.no

Asker, 22. mai 2017

SCANDINAVIAN STAR

Det vises til påtegningsark datert 16 februar 2017 fra Oslo politidistrikt til Oslo statsadvokatembeter, og påtegningsark datert 2 mai 2017 fra Oslo statsadvokatembeter til Oslo politidistrikt.

Påtegningene unnlater å behandle det faktiske innholdet i klagen. Det vises til at forhold i klagen enten er tatt opp tidligere, eller det argumenteres for at det ikke er nødvendig å vurdere det forholdet som klagen er begrunnet med. Når aktuelle forhold tidligere ikke er utredet, kan det ikke avvises i dag med henvisning til tidligere behandling.

Det hefter tvil ved grunnlaget for henleggelsen. Selv om avgjørelsen ikke kan påklages, sender vi dette til Riksadvokaten som avsluttende kommentarer fra Støttegruppen.

PÅTEGNING FRA OSLO POLITIDISTRIKT

Oslo politidistrikts påtegningsark forelå til Statsadvokaten 16 februar 2017. Dersom vi var blitt gitt innsyn i dette så kunne Støttegruppen supplert politiets påtegning med våre kommentarer.

SIRKELARGUMENTASJON

Oslo politidistrikt og Statsadvokaten opprettholder henleggelsen med henvisning til at de forhold klagene tar opp har vært kjent tidligere og således allerede er behandlet. Anførsler som ikke er tilbakevist med faglig begrunnelse vil naturligvis bli spilt inn på nytt. Det gir da ingen mening å avvise kun med begrunnelse at de aktuelle forholdene har vært kjent tidligere.

Dette skaper en sirkelargumentasjon som gjør klageadgangen til en rent proforma prosedyre, uten reell mulighet til å vinne frem med det som var grunnlaget for klagen. Med dette er vi fratatt muligheten til å påpeke svakheter ved den behandling og vurdering som er gitt de forhold vi tar opp.

BRANNSAKKYNDIGE

Samtlige anførsler til «brann delen» av etterforskningen er i flg. Statsadvokaten framført tidligere, og er således vurdert uten at de har frembragt noen nye og avgjørende bevis.

Med dette unnlater politiet og påtalemyndigheten å vurdere begrunnelsen for Støttegruppens klage, hvor vi anmodet om at de sakkyndiges branntekniske rapport må kvalitetssikres og evalueres.

Fortsatt etterlyses utredning av global oppvarming. Helt vesentlig for at en brann 3 (og senere branner) skal starte som følge av brann 2, er at flammtemperatur er tilstede der disse brannene oppstår. Sakkyndige Schmidt Pedersen/Mæland angir temperaturer på rundt 400 grader.

Hvis slike temperaturer forekommer, utvikles det brennbare gasser og ny brann kan starte dersom det finnes brennbart materiale i tilbake på brannstedet.

Schmidt Pedersen/Mæland har ikke sannsynliggjort at disse høye temperaturer kan foreligge. Det er ikke dokumentert noe om dette i den sakkyndige rapporten.

Hvordan kan de nødvendige temperaturer foreligge på stedet for brann 3 etter så lang tid?

Stål har den desidert største egenvarme av de materialer som befinner seg om bord. Stålet som oppvarmes i området hvor brann nr 2 foregår har meget stor varmekapasitet.

Spørsmålet er hvordan denne varmen sprer seg videre, som global oppvarming, mot de områder hvor brann 3 og de andre brannene oppstår?

Hvordan kan stålet overføre så høye temperaturer til f. eks. Ybor-siden på styrbord hvor det er forbundet med det ytre skrog?

Hvor mye av tilført varmeenergi vil gå tapt rett opp i luften (ovnsrøeffekt) og hvor mye vil avledes mot yttersiden av skroget som er omgitt av luft og vann?

Vannet har en stor varmeledning og vil forårsake at stålet taper mye varme til vannet som holder en konstant temperatur på antagelig 6 grader. Dette må det regnes på ved å benytte CFD-simulering for varmeutbredelse i stål. Dette krever også at man nøye må gå inn på hvordan skipet er konstruert med hensyn på hvor mye stål, stålplatetykkelse og hvor stålplatene går mot yttersiden av skroget.

Oslo politidistrikt og Statsadvokaten burde anerkjenne betydningen av disse spørsmålene til den sakkyndige rapporten før grunnlaget for henleggelse eventuelt ble bekreftet.

UNNLATELSE AV VITNEAVHØR

Støttegruppen har i flere år anmodet politiet om å foreta avhør av den personen som ble engasjert av International Shipping Partners i 1996 for å sette Scandinavian Star i ny rute mellom Sverige og Tyskland etter gjenoppbyggingen og navneendring til «Regal Voyager».

Vedkommende kom da i kontakt med innsiden av personkretsen i den rederistruktur Støttegruppen hevder at burde etterforskes og granskes for ansvar for eierskap og operasjon av Scandinavian Star.

Vedkommende fikk opplysninger som bekreftet at informasjon om eierskap og operasjon var holdt tilbake både for sjøforklaringen, granskingskommisjonen, politiet og domstolene i 1990 – 1993.

Oslo politidistrikt begrunner i sin påtegning 16 februar 2017 unnlattelsen av å foreta avhør slik:

NN var først involvert med Scandinavian Star i 1996 og besitter således ikke førstehåndskunnskap eller har foretatt observasjoner nært opp til tiden for brannen.

Påtegningsark fra Oslo politidistrikt 16 februar 2017 side 22 av 43

Mordbrannen på Scandinavian Star er en uopplært forbrytelse. Vi forstår ikke at et vitne som kommer i kontakt med personkretsen rundt eierskap og drift av Scandinavian Star, og derigjennom mottar informasjon som avviker fra det myndighetene har lagt til grunn for gransking og dom, ekskluderes som vitne kun fordi vedkommende ikke selv hadde nærhet i tid og sted til mordbrannen.

OPERASJONELLE FORHOLD - REDERANSVARET

Statsadvokaten omtaler ikke operasjonelle forhold i sitt påtegningsark. Oslo politidistrikt omtaler temaet med et kort avsnitt som avslutter påtegningen:

Det er anført at man ikke i tilstrekkelig grad har etterforsket det operasjonelle ansvaret og rederiansvaret. Dette er forhold som en mener faller klart utenfor det mandat som er gitt i saken. Dette er videre forhold som er dekket av den danske delen og rettsprosessen som gikk mot rederiet i Kaptein Larsen i Danmark.

Også dette er forhold som tidligere er påklaget/begjært gjenopptatt og som den danske Riksadvokaten avsto i sin beslutning av 28 januar 2005. Det vises her til den danske Riksadvokat vurdering under særlig pkt. 6.

Oslo politidistrikts påtegningsark side 43 av 43

Politiets prosjektrapport 2013 – 2014 viser til innsyn i dansk etterforskning og gjennomgang av dansk straffesak med tilhørende gjenopptagelsesdokumenter. Det betyr at norsk politi hadde gjennomgått all dokumentasjon fra Danmark, herunder Rigsadvokatens beslutning datert 28 januar 2005, da Oslopolitiets prosjektgruppe oppsummerte følgende:

- *Sjøforklaringen i Sjø- og handelsretten, politietterforskningene i Norge og Danmark, og granskningsutvalget, ser i stor grad til å bygge på samme kilder i og med at disse bygger på hverandres arbeid (side 112)*
- *Det er vårt klare inntrykk at partenes forklaringer i liten grad er søkt bekreftet gjennom alternative undersøkelser (side 114)*

Politiets prosjektrapport 14.3.2014, sidehenvisninger i parentes

Det gir ingen mening at Oslopolitiet i februar 2017 avviser å vurdere operasjonelle forhold med henvisning til dansk straffesak og avslag på gjenopptagelsesansmodning, når Oslopolitiet tre år tidligere konkluderte at de samme forholdene verken er opplyst ved etterforskning eller gransking.

Politiet begrunner unnlåtelsen med tidligere undersøkelser i Danmark, samtidig som politiet selv har erkjent at dette er undersøkelser som aldri har funnet sted.

Status i mai 2017 er dermed at det fra 7 april 1990 til dags dato aldri er etterforsket eller gransket hvem som sto bak skipets operasjoner, og hvem som var skipets reder. Dette med forbehold om Stortingets kommisjon, som avleverer sin rapport om halvannen uke.

RIKSADVOKATENS RUNDSKRIV R. 77/73

Støttegruppen viser i klage til Riksadvokatens rundskriv R. 77/73, hvor det fremkommer at

«eier- og leier/bruker-forhold må klarlegges».

Riksadvokatens rundskriv R. 77/73, side 3

For skip betyr leier/bruker den som står for drift, altså operasjonelle forhold dvs. hvem er reder.

Anførselen i Støttegruppens klage om brudd på Riksadvokatens rundskriv R. 77/73 er verken kommentert av Oslo Politidistrikt eller Statsadvokaten i deres påtegningsark.

AVTALE OM KOORDINERING AV ETTERFORSKINGEN

Delingen av etterforsningsansvaret fremkommer opprinnelig av vedlagte telefaks datert 10 april 1990 fra visepolitimester Arne Huuse til Rigspolitichefen i København og Lenspolismestaren i Gøteborg.

Faksnotatet viser til at Norges Riksadvokat har besluttet at for så vidt gjelder Norge, skal Oslo politikammer ha ansvar for etterforskningen. Forhold knyttet til skipet sjødyktighet og mulig straffeansvar i den forbindelse, forutsettes fulgt opp og ivaretatt av danske myndigheter.

Eier er ofte også reder, men ikke alltid. Ansvar for brudd på sjøsikkerheten ved operasjon av skip tilligger skipets reder. Det var derfor et dansk ansvar å etterforske hvem som var skipets reder. Denne etterforskningen skulle koordineres med den norske etterforskningen av brannstiftelsen.

Det forelå uklarhet både vedr reelt eierskap og hvem som hadde ansvar for operasjonen av Scandinavian Star. Avtalen 10 april 1990 avklarer dansk ansvar for å avdekke forhold knyttet til skipets sjødyktighet, herunder eierskap og rederansvar.

Dette bekreftes av Riksadvokaten ved beslutningen om gjenopptagelse i 2014:

Som nevnt er dette (økonomisporet, vår merknad) etter vårt syn etterforskning innenfor et tema som fram til nå har vært ivaretatt av dansk politi og påtalemyndighet.

Riksadvokatens brev 27 juni 2014 til Politimesteren i Oslo, 3 avsnitt, side 3

Operasjonene og rederansvaret er en integrert del av økonomisporet, og kunne således bidra til å belyse hvorvidt det har vært økonomiske motiver for å antenne brann på skipet.

Politiets henleggelse i 2016 og påtegningsark fra politiet og Statsadvokaten i februar og mai 2017, opplyser av verken etterforskningen 2014 – 2017 eller behandlingen av klagen har vurdert operasjonelle forhold. Det er ikke søkt å avdekke hvem som var reder for Scandinavian Star.

Politiet og påtalemyndigheten bekrefter i rapporten som ble fremlagt ved henleggelsen i august 2016, og i påtegningsark i 2017, at økonomidelen kun er etterforsket i den utstrekning dette har vært ansett å belyse brannstiftelsen, men uten å ha gått inn på dansk etterforskningsansvar.

Dette gir ikke mening.

Riksadvokatens var i sin beslutning om ny etterforskning i juni 2014 tydelig på at norsk gjenopptagelse vil medføre norske etterforskningsaktiviteter på områder som etter avtalen fra 1990 var dansk ansvar.

De avgrensninger av etterforskningen som er gjort mot det som anses å ha vært dansk ansvar etter delingen i 1990, kan ikke forstås som annet enn unnlatelse av nødvendig etterforskning.

Støttegruppen viser for øvrig til møtet som Jan Harsem og avdøde Harry Leif Jensen hadde med Riksadvokaten den 25 juni 2010. På det tidspunkt forberedte Støttegruppen anmodning om gjenopptagelse i Danmark, etter Justitsministeriets brev til Riksadvokaten og Sjøfartsstyrelsen.

Det ble da opplyst av Riksadvokaten at det nordiske riksadvokatmøtet kort tid i forveien hadde besluttet at Danmark og Norge var omforent, og at alt ansvar heretter lå i Danmark. Ved ny kontakt noen uker senere ble det gitt kontra: Ansvarsdelingen fra 1990 lå fast.

Etter nye og avslåtte anmodninger i Danmark og Norge i 2010 og 2012, måtte overlevende og etterlatte forstå Riksadvokatens beslutning 27 juni 2014 om gjenopptagelse dithen at det tidligere danske ansvaret skulle inngå i den gjenopptatte norske etterforskingen.

Ved samråd med Folketingets Retsudvalg den 31 mars 2016 opplyste Danmarks daværende justitsminister Søren Pind at ansvarsdelingen fra 1990 sto ved lag. Dette sto i kontrast til vår forståelse av Riksadvokatens beslutning om gjenopptagelse.

Henleggelsen i 2016 og påtegningsark i 2017 som opprettholder henleggelsen, bekrefter at ansvarsdelingen har vært førende gjennom hele gjenopptagelsesprosessen 2014 – 2017.

Overlevende og etterlatte har med dette blitt forledet til å forvente etterforsking på et nivå og med et formål som henleggelsen og opprettholdelsen av denne viser at det ikke har vært grunnlag for.

Riksadvokaten skriver i sitt brev 27 juni 2014 til Politimesteren i Oslo at det er enighet mellom nordiske myndigheter om at en tilsvarende deling i fremtidige saker bør unngås:

Den avtale ansvarsdelingen er et faktum i denne sak. Riksadvokaten legger likevel til grunn at danske myndigheter ikke vil ha negative merknader til politimesterens forslag.

Riksadvokatens brev 27 juni 2014 til Politimesteren i Oslo, 2 avsnitt, side 3

Avtalen fra 10 april 1990 var ikke en avtale om ansvarsdeling, men et notat om «koordinering av etterforskingen». Avtalens formål var ikke å trenere etterforsking med det omfang som følger av en mordbrann med de dimensjoner som Scandinavian Star fikk.

Avtalen skulle sikre koordinering og sikker håndtering av etterforskingen i en situasjon hvor alle de tre skandinaviske land var berørt, i og med at det allerede var iverksatt etterforsking av katastrofebrannen av politimyndigheter i alle de tre berørte land.

Avtalen fra april 1990 om koordinering av etterforskingen er i ettertid omdefinert til en avtale om ansvarsdeling / fragmentering, og ved dette gitt et uriktig grunnlag for å henvise overlevende og etterlatte henholdsvis til Norge og Danmark, alt ettersom det har vært hensiktsmessig for å unngå å ta stilling til de begrunnelser som har fulgt anmodninger om ny etterforsking og/eller gransking.

Det er uverdigg at denne delingen i ettertid, til dags dato, fortsatt benyttes for å gi staten urettmessig hjemmel til å unnlate å foreta undersøkelser som de involverte land henviser til hverandre.

Avtalen av 10 april 1990 om koordinering av etterforskingen identifiserer temaer for etterforsking som fortsatt ikke er gjennomført.

Avtalen gir således ikke grunnlag for å være til hinder for effektiv etterforsking.

Problemet er at avtalens formål og intensjon ikke er oppfylt.

OPPSUMMERING

Støttegruppen anerkjenner den intensjon og de ressurser som ble avsatt til ny etterforskning, men finner det uforståelig at etterforskningen deretter ble avgrenset slik det fremgår av henleggelsen:

- De branntekniske utredningene etterlater ubesvarte spørsmål
- De økonomiske sakkyndige peker på videre undersøkelser som ikke er foretatt
- Det er fortsatt ikke etterforsket hvem som var reder for Scandinavian Star 7 april 1990
- Anmodning om vitneavhør er avvist uten tilfredsstillende begrunnelse
- Støttegruppens klage imøtegås ikke med argumenter som avklarer anførselene

Støttegruppen vurderer at vår klage på henleggelsen ikke er tilfredsstillende behandlet.

Med vennlig hilsen

STØTTEGRUPPEN ETTER SCANDINAVIAN STAR

Jan Harsem, talsperson

VEDLEGG:

- Notat 10 april 1990 om koordinering av etterforskningen fra visepolitimester Arne Huuse

KOPI:

- Stortingets Scandinavian Star kommisjon
- Intern distribusjon i Støttegruppen

STØTTEGRUPPEN ETTER SCANDINAVIAN STAR

KONTOR: Gml. Drammensvei 227 • Asker Sentrum / **POST:** POSTBOKS 23 • 1371 ASKER • NORGE

WEB: www.scandinavianstar.no

EPOST.: jan@harsem.no (Jan Harsem) / kurt.evert@live.no (Kurt Evert Stenbakk)

TLF.: +47 - 95771199 (Jan) / +47 - 98 600 260 (Kurt)

OSLO POLITIKAMMER

Saksbehandler / Innvalgtelefon

Vår dato
10.4.90
Deres dato— referanse
VFM-008 AH/gg
— referanseRikspolitichefen
Postboks 379
1505 KØBENHAVNSENDES PR TELEFAX
HASTER MEGETLenspolismestaren i Østeborg
Postboks 429
401 26 ØSTEBORG

KOPJ

BRANNKATASTROFE OMBORD PÅ PASSESJERFERGEN "SCANDINAVIEN STAR"
NATT TIL LØRDAG 7. APRIL 1990 - KOORDINERING AV ETTERFORSKNINGEN

Jeg viser til dagens telefonsamtale med Rikspolitichefen i København og Lenspolismestaren i Østeborg.

Katastrofebrannen ombord på "Scandinavian Star" blir nå etterforsket av politimyndighetene i de tre berørte land, Sverige, Danmark og Norge. Forsåvidt gjelder Norge har Riksadvokaten besluttet at Oslo politikammer skal ha ansvaret for etterforskningen. Identifiseringsarbeidet er tillagt ID-gruppen ved Kriminalpolitisen i Oslo.

Som nevnt i dagens telefonsamtale er det viktig at det skjer en koordinering av den samlede etterforskningsinnsats i de tre land, særlig hensett til det omfang etterforskningen synes å ville få. En tenker da spesielt på den delen av etterforskningen som knytter seg til opplysningene om en mulig brannstiftelse ombord.

For å få en mest mulig sikker håndtering av den videre etterforskning bør hovedansvaret legges til en av de involverte lands politimyndigheter. Oslo politikammer har som tidligere nevnt sagt seg villig til å påta seg denne oppgaven. I den forbindelse har en lagt vekt på at den største andel av passasjerene ombord kommer fra Norge, samt at den skandinaviske del av mannskapet også for en stor del er norske statsborgere.

Det er grunn til å fremheve det meget gode samarbeid som er etablert mellom de norske og svenske kriminalteknikere og en håper at det vil fortsette.

For ordens skyld skal opplyses at Oslo politikammer har konferert med den norske Riksadvokat om evt. norsk overtakelse av etterforskningsansvaret.

En ber om skriftlig bekreftelse, helst pr. telefax, om at dansk og svensk politi gir sin tilslutning til forslaget om at hovedansvaret for den videre etterforskning tillegges Norge og derved Oslo politikammer. Samtidig håper vi på bistand fra Danmark og Sverige der hvor det er nødvendig.

Postadresse
Postboks 8101 Dep
0038 Oslo 1Kontoradresse
Grønlandsleirli 44Telefon
(02) 66 80 80Telefax
(02) [redacted]Teleprinter
71427/18660Bank giro
0628 08.76413Post giro
5 21 42 00

01 004 80 000 Lobo Grafisk

- 2 -

I følge opplysninger i pressen skal det finne sted sjøforklaringer i København sø- og handelsrett onsdag 11. april d.å. En tillater seg i den anledning å be Rikspolitichefen i København om en omgående bekreftelse på dette, samt å viderefremme ønske fra Oslo politikammer om å få anledning til å være tilstede under opptak av sjøforklaringene

Når det gjelder forhold knyttet til skipets sjødyktighet, redningsarbeidet o.l. og mulig straffeansvar i den forbindelse, forutsetter en at disse forhold vil bli fulgt opp og ivaretatt av danske politimyndigheter.

Arne Huuse
viøpolitimester

Kopi: Justisdepartementet
Riksadvokaten
Førstestatsadvokat i Eldsivating
Kriminalpolitisen
Rikspolisstyrelsen, Stockholm